

Rozsudek Nejvyššího soudu ČSR ze dne 28.03.1984, sp. zn. 1 Cz 10/84, ECLI:CZ:NS:1984:1.CZ.10.1984.1

Číslo: 31/1986

Právní věta: Návrh prokurátora, aby soud vyslovil, že přijaté plnění z neplatného právního úkonu připadá zcela nebo zčásti státu (§ 457 odst. 2 o. z.), se podává proti tomu, kdo vědomě porušil zákon při neplatném právním úkonu a kdo plnění z něho přijal. Návrh nemusí být podán i proti ostatním účastníkům neplatného právního úkonu a ti nemusí být účastníky občanského soudního řízení o uvedeném návrhu prokurátora na případnutí plnění státu.

Soud: Nejvyšší soud ČSR

Datum rozhodnutí: 28.03.1984

Spisová značka: 1 Cz 10/84

Číslo rozhodnutí: 31

Číslo sešitu: 6

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Bezdůvodné obohacení, Neoprávněný majetkový prospěch, Řízení před soudem, Stát, Účastníci řízení

Předpisy: 99/1963 Sb. § 90

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Okresní prokurátor v Litoměřicích se domáhal podle ustanovení § 457 odst. 2 o. z. vydání rozhodnutí, že částka 4000,- Kčs, kterou poskytl žalovanému jeho známý M. D. na základě neplatné smlouvy, uzavřené mezi nimi, připadá československému státu, a aby žalovanému bylo uloženo zaplatit československému státu-ONV v L. částku 4000,- Kčs.

Rozsudek okresního soudu v Ústí nad Labem bylo žalobě vyhověno s tím, že účastníci nemají právo na náhradu nákladů řízení. Soud prvního stupně dospěl k závěru, že mezi žalovaným jako prodávajícím a M. D. jako kupujícím došlo v roce 1981 k uzavření kupní smlouvy ohledně garáže, na základě níž M. D. zaplatil žalovanému k jeho žádosti na kupní cenu o 4000,- Kčs více, než činila cena garáže podle cenového předpisu. Tato kupní smlouva byla neplatná ve smyslu ustanovení § 39 o. z.

Usnesením krajského soudu v Ústí nad Labem byl rozsudek soudu prvního stupně zrušen a věc byla vrácena tomuto soudu k dalšímu řízení a k novému rozhodnutí. Odvolací soud dospěl k závěru, že za účastníka řízení je třeba považovat i M. D., protože mělo být v řízení rozhodnuto o jeho právech. Žaloba prokurátora se však podle názoru odvolacího soudu dotýkal i zájmu B.M. jako druhé prodávající a I. D. jako kupující, které rovněž měly být účastníky řízení. Odvolací soud proto uložil, aby soud prvního stupně tyto osoby přibral jako účastníky řízení a aby dále řádně zjišťoval skutečný

stav věci.

Usnesením okresního soudu v Ústí nad Labem bylo pak řízení zastaveno a tím, že účastníci nemají právo na náhradu nákladů řízení. Soud prvního stupně dospěl k závěru, že žalobce na výzvu soudu žalobu ohledně dalších účastníků řízení ve smyslu pokynů odvolacího soudu nedoplnil; proto řízení podle ustanovení § 43 odst. 2 o. s. ř. zastavil.

Nejvyšší soud ČSR rozhodl o stížnosti pro porušení zákona, kterou podal generální prokurátor ČSR, tak, že uvedeným usnesením odvolacího soudu byl porušen zákon.

Z odůvodnění:

Podle ustanovení § 457 odst. 2 o. z., je-li právní úkon neplatný proto, že svým obsahem nebo účelem odporuje zákonu nebo jej obchází anebo se přičí zájmům společnosti (§ 39 o. z.), může soud na návrh prokurátora vyslovit, že plnění přijaté tím, kdo takto vědomě porušil zákon, připadá zcela nebo zčásti státu; současně soud uloží vydat případně plnění státu. Povinnost podle odstavce 1 uvedeného ustanovení tím není dotčena.

Jestliže neplatnou smlouvu uzavřeli vědomě oba její účastníci, je věcí úvahy prokurátora, kterou soud nepřezkoumává, proti kterému z nich podá žalobu. Bez dalšího procesního úkonu prokurátora, popřípadě bez vstupu dalšího účastníka smlouvy do řízení jako vedlejšího účastníka, nemůže soud sám okruh účastníků rozšiřovat (srov. Sbírku soudních rozhodnutí a stanovisek, č. 26/1975, str. 265).

V projednávané věci prokurátor navrhl připadnutí plnění ve výši 4000,- Kčs poskytnutého žalovanému z neplatné smlouvy. Bylo proto povinností soudu posoudit, zda byly ve smyslu ustanovení § 457 odst. 2 o. z. splněny zákonné předpoklady pro vyhovění této žalobě. Požadavek stanovení platební povinnosti však směřoval pouze proti žalovanému (o určení neplatnosti kupní smlouvy žalováno nebylo 1)); proto stačilo, že byl žalován on a nikoli též M. D. Jestliže prokurátor podal žalobu proti žalovanému, mělo mohlo být o ní rozhodnuto. Soud neměl možnost přibrat M. D. bez dalšího jako účastníka řízení.

Odvolací soudu ve srovnání se žalobou vycházel správně z toho, částka 4000,- Kčs byla poskytnuta v rámci neplatné kupní smlouvy jako část plnění z ní; protože však částku 4000,- Kčs převzal od M. D. žalovaný (mezi nimi též došlo k ujednání v tomto směru) a proti němu směřoval návrh na stanovení platební povinností, nebyl namíste požadavek žalovat M. D. a též B. M., manželku žalovaného, a I. D., manželku M. D.

Je třeba si navíc uvědomit, že pro úvahu o připadnutí částky 4000,- Kčs státu ve smyslu ustanovení § 457 odst. 2 o. z. měla význam skutečnost, že to byl žalovaný, který přijal plnění, jehož připadnutí je žalováno a které má být vydáno státu. Připadnutí plnění lze totiž vyslovit u plnění přijatého (nikoliv poskytnutého, jak tomu bylo podle dřívější právní úpravy před novelizací občanského zákoníku zákonem č. 131/1982 Sb.) tím, kdo vědomě porušil zákon.

Z uvedeného vyplývá, že odvolací soud pochybil, pokud dospěl k závěru, že další shora uvedené osoby musí být účastníky řízení. Tím porušil zákon v ustanovení § 457 odst. 2 o. z.

Současně bylo zrušeno jako navazující usnesení soudu prvního stupně, které vychází z citovaného usnesení odvolacího soudu.

1) Srov. rozhodnutí uveřejněné pod. č. 39/1982 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek.